

PROBLEMELE COTIDIENE ÎN ATENȚIA AUTORITĂȚILOR. ACTIVITATEA COMITETULUI REGIONAL/JUDEȚEAN BIHOR AL PCR PRIVIND SCRISORILE OAMENILOR MUNCII (1960-1988)

Cristian CULICIU*

LOCAL AUTHORITIES FACING EVERYDAY PROBLEMS. THE ACTIVITY OF THE BIHOR REGIONAL/COUNTY COMMITTEE PCR REGARDING THE LETTERS RECEIVED FROM CITIZENS (1960-1988)

Abstract

In socialist Romania, especially in the 70s' and the 80s', problems were numerous. There were general problems, regarding housing, food supply, energy consumption, and particular issues, different from a person to another. All kinds of problems were brought to the local authorities' attention by sending letters of complaint and audiences. In this paper, we follow annual reports from the Bihor county Committee of the Romanian Communist Party, on the number and problems related in these letters and audiences. There number varied and the issues contained are to be classified in a few categories. We will also see what was the legal framework of resolving these problems and also a few concrete cases, based on these categories.

Keywords: letters of complaint, everyday life, Romanian communism, Oradea and Bihor.

Viața cotidiană în socialism a avut câteva componente esențiale, între care traiul zilnic, locuința, condițiile de muncă. La acestea se adaugă relațiile dintre populație și instituțiile statului. Deseori, în cadrul cercetărilor efectuate de specialiștii în domeniu, a fost analizat impactul măsurilor politice și administrative asupra populației, adică cursul faptelor dinspre instituții către omul de rând. Observând conținutul documentelor instituțiilor publice din acea perioadă și având în vedere consecințele acțiunilor lor asupra vieții de zi cu zi, este interesant de observat și reacția cetățeanului la acțiunile instituționale. Cu alte cuvinte, feed-back-ul celui vizat de acestea.

O formă prin care ne putem da seama de aceste reacții este parcurgerea rapoartelor și a conținutului scrisorilor adresate de către *oamenii muncii* instituțiilor publice, la care se adaugă audiențele la care aceștia erau primiți. În structurile Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, apoi al Partidului Comunist Român exista o secție numită Sectorul Scrisori și Audiențe, iar munca cu scrisorile adresate de către populație era reglementată legal.

Nemulțumirile exprimate prin scrisori au reprezentat, la începutul perioadei comuniste, o formă a revoltei populației față de naționalizare, colectivizare, cote și în doctrinarea ideologică. Numărul reclamațiilor de tot felul a crescut rapid la sfârșitul

* drd. Universitatea Oradea, cristian.culiciu@yahoo.com.

anilor '40 și începutul anilor '50, iar valul de nemulțumiri era acoperit doar de propaganda ce-i scotea în evidență pe funcționarii care reușeau să răspundă în timp util la numeroasele scrisori primite. S-a ajuns rapid la înființarea primei direcții specializate în acest sens, Sectorul Scrisorilor, subordonat Cancelariei Partidului Muncitoresc Român, și unde se primeau câteva sute de scrisori lunar¹.

Congresul al IX-lea al PCR (1965), respectiv venirea la putere a lui Nicolae Ceaușescu au însemnat aplicarea câtorva reglementări noi în această direcție, ele gravitând în jurul „competenței” și „operativității” cerute în munca de rezolvare a petițiilor². Noile reglementări erau aduse ca urmare a creșterii numărului de scrisori adresate instituțiilor statului, privind numeroase probleme³, și au cuprins atât înființarea unei noi Comisii a scrisorilor și audiențelor, cât și reglementarea strictă a duratei și modului de rezolvare a problemelor sesizate.

Practic, cetățeanul era încurajat să remită reclamații către autorități, în ideea asigurării unei oarecare stări de siguranță. Noile prevederi au intrat în vigoare odată cu Decretul nr. 534/1966⁴, aflat în vigoare până la publicarea Legii 1/1978⁵.

Fiecare organ de stat și comitet regional/raional/orășenesc/comunal avea propriul birou ce se ocupa de rezolvarea reclamațiilor și sesizărilor cetățenilor. Scrisorile rămâneau arhivate pentru o perioadă de doi, trei sau mai mulți ani (în funcție de instituție și de conținutul – obișnuit sau „special” – al scrisorii) și trebuiau rezolvate într-un timp stabilit: 40 de zile în cazul secțiilor CC și al comitetelor regionale, 30 de zile în cazul comitetelor raionale și orășenești și 20 de zile în cazul organizațiilor comunale, de fabrică și din instituții⁶. Termenul putea fi prelungit cu 20-30 de zile sau mai mult, în cazuri deosebite, iar de rezolvarea lor obiectivă se răspundea ierarhic, până la conducătorul instituției sau membrii Consiliului de Miniștri. Deși existau numeroase scrisori prin care erau semnalate situații generale și care afectau întreaga populație, cum ar fi abuzurile funcționarilor, majoritatea petițiilor conțineau probleme personale, la care emitenții așteptau rezolvare din partea instituțiilor abilitate. Nerezolvarea la timp a petițiilor se sancționa, iar petiționarul nu putea fi tras la răspundere pentru conținutul scrisorii/reclamației.

În cazul scrisorilor și reclamațiilor „de importanță deosebită” (neprecizată în Decret), rezolvarea lor cădea în responsabilitatea directă a conducerii instituției căreia îi erau adresate. Petiționarul era, uneori, implicat în desfășurarea cercetărilor privind soluționarea sesizării, respectiv i se aduceau la cunoștință rezultatele cercetării și măsurile luate în rezolvarea problemei identificate. Totodată, periodic, erau organizate adunări ale conducerii instituțiilor cu salariații, în vederea discutării unora dintre aspectele sesizate în scrisori.

În ce privește audiențele, „organele de stat” aveau obligativitatea conceperii unui program de primire a reclamanților, pe cât posibil în timpul lor liber și în ideea lămuririi tuturor detaliilor problemelor sesizate. În cazul comunelor, primarii aveau obligativitatea stabilirii unei zile pe săptămână pentru primirea cetățenilor în audiență, respectiv deplasarea

¹ Mioara Anton, „Guvernați și guvernanți. Rapoartele generale ale Sectorului Scrisorilor al CC al PMR (1948-1964), în *Revista istorică*, serie nouă, tomul XXIV, 2013, nr. 3-4, p. 285-287.

² Mioara Anton, „Munca cu scrisorile. Ficțiuni propagandistice și realități cotidiene, 1965-1980”, în *Arhivele totalitarismului*, 2015, nr. 3-4, p. 92.

³ Se înregistrase o creștere cu peste 110.000 a numărului de reclamații adresate către instituțiile statului în anul 1966 față de anul precedent. Plângerile se refereau la raportări false ale cifrelor privind producția, deficiențe în aprovizionarea populației cu bunuri de larg consum, calitatea slabă a acestor mărfuri, diferite abuzuri săvârșite în cadrul instituțiilor de stat, cazuri de furt, probleme privind locuințele, solicitări de locuri de muncă și pensii etc. Vezi: *Ibidem*, p. 92, 94.

⁴ Decretul nr. 534/1966 cu privire la primirea, examinarea și rezolvarea cererilor, reclamațiilor, sesizărilor și propunerilor cetățenilor, accesibil la: <http://lege5.ro/Gratuit/g43dqmr/decretul-nr-534-1966-cu-privire-la-primirea-examinarea-si-rezolvarea-cererilor-reclamațiilor-sesizărilor-si-propunerile-cetățenilor>, accesat la data de 3 octombrie 2016.

⁵ Legea 1/1978 cu privire la activitatea de rezolvare a propunerilor, sesizărilor, reclamațiilor și cererilor oamenilor muncii, accesibil la: <http://lege5.ro/Gratuit/he3diojs/legea-nr-1-1978-cu-privire-la-activitatea-de-rezolvare-a-propunerilor-sesizărilor-reclamațiilor-si-cererilor-oamenilor-muncii>, accesat la data de 3 octombrie 2016.

⁶ Mioara Anton, *op. cit.*, p. 93.

în satele aparținătoare pentru discutarea problemelor semnalate. Birourile comitetelor de partid se ocupau trimestrial de analiza statistică și calitativă a rezolvării scrisorilor și problemelor ridicate în audiențe, în acest sens fiind întocmite informări lunare și rapoarte trimestriale și anuale. Aceste rapoarte ajungeau mai departe la Consiliul de Miniștri, care își întocmea propriul raport, general. Comisia de analiză ce funcționa pe lângă Consiliul de Stat al RSR era formată din membri ai Consiliului de Stat, deputați, reprezentanți ai Frontului Unității Socialiste, Consiliului Central de Control Muncitoresc al Activității Economice și Sociale, dar și ai altor organe centrale de partid și de stat. În cadrul Comitetelor Județene, prim-secretarul și membrii Biroului erau cei care îi primeau pe reclamanți în audiență.

Nu în ultimul rând, legile prevedeau mediatizarea și discutarea în adunări muncitorești a conținutului scrisorilor și reclamațiilor, în ideea „mobilizării inițiativei creatoare a oamenilor muncii în realizarea planului și a sarcinilor de producție”. Altfel spus, atragerea atenției cu privire la abaterile altor persoane și consecințele ce le pot suferi dacă le săvârșesc.

Cercetarea noastră se referă la scrisorile și audiențele emise către Comitetul Județean PCR Bihor, în intervalul 1969-1988. Numărul scrisorilor și audiențelor a variat în funcție de situația economică și socială. Au fost mai mulți factori care au influențat această variație, începând de la nivelul de organizare și desfășurare a activității în întreprinderi și instituții, până la situația economică generală, crizele provocate în mediul rural de intemperii etc. La Comitetul Județean de partid Bihor se realizau, anual, rapoarte privind numărul și conținutul scrisorilor și audiențelor. Aceste rapoarte erau discutate în ședințele Biroului sau ale Secretariatului Comitetului, unele dintre ele fiind marcate ca „Strict Secret”.

Este, însă, destul de dificil să realizăm o statistică completă a numărului de scrisori în total și pe categorii, aceasta din cauza inconsecvenței cu care problema era tratată. Astfel, pentru unele categorii de scrisori, să zicem, cele referitoare la locuințe, nu au fost realizate statistici în aceeași manieră în fiecare an: uneori era prezentat doar numărul total al cererilor de locuințe, alteori erau adunate mai multe totaluri, incluzând reclamațiile de calitate ș.a.

Scrisorile erau primite la Comitetul Județean de partid fie direct (de la cetățeni), fie din partea altor instituții sau din partea presei, adresanții lăsând acolo reclamațiile destinate Comitetului sau considerându-se că ar fi de competența Comitetului rezolvarea problemelor invocate.

Autoritatea politică județeană a împărțit aceste scrisori și audiențe în trei mari categorii. Prima se referă la *propuneri și sesizări* privind diverse aspecte ale vieții cotidiene: activități economice, transporturi, comerț, agricultură, cercetare, construcții, învățământ, activitatea consiliilor populare și a organizațiilor de masă, viața de partid etc. A doua categorie cuprindea *Sesizări cu privire la abuzuri și abateri cadre și angajați, delapidări* din orice unitate economică, instituție sau organizație de partid sau „obștească”. Cea de-a treia categorie cuprindea *Cereri și reclamații* privind contractele de muncă, salarizarea, credite, cereri de locuințe, combustibil, probleme de învățământ, sanitare, pensii, judecări, pașapoarte, neînțelegeri între cetățeni ș.a.⁷

Soluțiile identificate pentru problemele ridicate în scrisori și audiențe erau comunicate reclamanților fie pe loc, fie după perioada de soluționare, verbal sau în scris.

În anul 1969, numărul total al scrisorilor adresate Comitetului Județean de Partid Bihor a fost de 2.429⁸, iar în audiențe au fost primiți 2.061 de cetățeni. În acel an, cele mai multe abateri și reclamații s-au înregistrat în activitatea din întreprinderi și în cea a funcționarilor. În primul caz au fost trimise 693 de sesizări, iar în cel de-al doilea – 560 de sesizări.

Cinci ani mai târziu, în anul 1974, numărul total al scrisorilor scăzuse puțin, la 2.291. Totuși, numărul celor care fuseseră primiți în audiențe crescuse simțitor, la 2.747 de

⁷ A. N. – S. J. Bh., *fond Comitetul Județean PCR Bihor*, dos. 7/1976, f. 104-108; Idem, dos. 11/1977, ff. 162-164; Idem, dos. 5/1978, ff. 46-49.

⁸ Idem, dos. 6/1970, f. 41.

persoane. Desigur, un cetățean putea reclama una sau mai multe probleme⁹. Rezolvarea problemelor în cadrul termenului impus de lege părea importantă, mai ales că, în raportul pentru anul 1975, se stipula că 93,7% dintre acestea au respectat termenul; un număr de 42 de probleme au avut nevoie de o durată mai mare de rezolvare, de unde putem deduce că proporția *chestiunilor sensibile* luate în discuție era foarte redusă¹⁰.

O atenție aparte era acordată scrisorilor anonime. Raportat la total, numărul acestora era redus, în anul 1975 fiind de 377, „rezolvate cu atenție”¹¹. Pentru anul 1976, raportul arăta că un număr foarte mare de scrisori, 989, și 168 de audiențe făcuseră referire la probleme neîntemeiate¹². În total, în anul 1976 se primiseră 2.753 de scrisori, iar 2.642 de persoane fuseseră primite în audiență. Numărul total al sesizărilor era de 42.412, înjumătățindu-se față de anul 1971, când se înregistraseră 85.957 de sesizări¹³. Totuși, numărul problemelor rezolvate în termenul legal era în scădere, ajungând la 90%¹⁴. Patru ani mai târziu, în 1980, numărul scrisorilor primite direct de la cetățeni ajungea la 3.440, iar cel al audiențelor atingea 4.740¹⁵. Procentul *anonymelor* era în continuă creștere, ajungând la 36,8% în 1980¹⁶.

Pe măsură ce criza economică se adâncea în anii '80, numărul problemelor, în special de aprovizionare, creșteau. De asemenea, sistematizarea localităților, în ritmul atins, nu mai putea oferi suficiente locuințe noi pentru cei ale căror case fuseseră demolate, câte ar fi fost necesare. În prima jumătate a aceluia deceniu, autoritățile remarcău o creștere a ponderii scrisorilor referitoare la activitatea industrială¹⁷. În anul 1983 se ajunsese la 3.311 scrisori primite și 5.180 de cetățeni audiați. În acei ani, ponderea audiențelor creștea mai mult decât cea scrisorilor, această formă de expunere a problemelor fiind mai eficientă¹⁸. Totuși, răspunsurile erau uneori tergiversate, dându-se *răspunsuri-tip*. Alteori, oferirea unui răspuns concret presupunea deplasarea pe teren sau așteptarea finalizării unui proces judecătoresc, motiv pentru care perioada legală de răspuns era depășită.

Activitatea de gestionare a problemelor rezultate din scrisori și audiențe a fost centralizată din punct de vedere organizatoric în anul 1976, prin unificarea compartimentelor aferente din cadrul Comitetelor județean și municipal de partid cu cele ale consiliilor populare¹⁹. Totodată, se constituiau așa-numite *comisii speciale ale oamenilor muncii*. Acestea erau formate din 3-9 membri, respectiv un locțiitor al secretariatului comitetului sau biroului organizației de partid pe lângă care funcționau un reprezentant al consiliului oamenilor muncii, un reprezentant al *organizațiilor de masă*, specialiști în materie de legislație, deputați, delegați sătești și muncitori. Aceste comisii funcționau pe lângă birourile organizațiilor de partid mai mari de o sută de membri, din administrație și toate domeniile economice și sociale. Rolul acestora era de a urmări buna rezolvare a tuturor reclamațiilor, de orice fel, ridicate în unități, prin analize periodice, respectiv activitatea comisiilor era urmărită de către comitetele de partid unde erau subordonate²⁰. În doi ani, numărul acestor comisii ajungea la 369, cu un total de 2.161 de membri²¹.

În urma intrării în vigoare a Legii 1/1978 privind scrisorile și audiențele, această activitate a fost reglementată suplimentar printr-o Hotărâre a Biroului Comitetului Județean.

⁹ Idem, dos. 8/1974, f. 162.

¹⁰ Idem, dos. 7/1976, f. 95.

¹¹ *Ibidem*, f. 96.

¹² Idem, dos. 11/1977, f. 109.

¹³ *Ibidem*, f. 147.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ Idem, dos. 3/1981, f. 45.

¹⁶ *Ibidem*, f. 46.

¹⁷ Idem, dos. 4/1984, f. 37.

¹⁸ *Ibidem*, f. 37v.

¹⁹ Acest „colectiv unic” avea un număr de membri variabil, în funcție de volumul de muncă, iar responsabilul colectivului ținea legătura permanentă cu prim-secretarul. Același prim-secretar, împreună cu secretarul organului de partid sau un alt responsabil delegat se ocupau de repartizarea scrisorilor pe domenii de activitate și către persoanele competente, în vederea soluționării. Idem, dos. 11/1977, f. 146-147, 154-158.

²⁰ *Ibidem*, f. 158-160.

²¹ Idem, dos. 6/1979, filă nenumărată.

Printre prevederi amintim extinderea activității *comisiilor oamenilor muncii*, cu participarea membrilor organelor locale de partid în organizarea acestora; erau impuse informări lunare privind rezolvarea problemelor semnalate în comisii, cu respectarea programelor de audiențe²². Cadrul legal în privința scrisorilor și audiențelor era adus la cunoștința cetățenilor prin foi volante, afișe și pliante, de tipul „Tribuna democrației”²³.

Mai jos avem un exemplu de statistică privind scrisorile și audiențele primite la Comitetul Județean Bihor al PCR, pe anul 1984²⁴. Un astfel de tabel cuprindea atât numărul total de scrisori și audiențe primite la Comitetul Județean PCR, cât și cele primite la alte organe de partid, cum ar fi Consiliul Județean al PCR, Comitetul Municipal Oradea al PCR, presă etc. Era socotit totalul, general și pe categorii de probleme, al acestora, indicându-se numărul sesizărilor rezolvate, în termenul legal și în afara lui. La Comitetul Județean ajungeau scrisori fie direct de la cetățeni, fie prin redistribuire de la alte instituții. În această idee, la jumătatea anilor '80, se aprecia că numărul celor care alegeau să se adreseze acestei autorități în mod direct creștea, „ceea ce dovedește încrederea cetățenilor” în ea²⁵.

Existau mai multe categorii de probleme. În principal, reclamațiile pot fi grupate în cele ce țin de agricultură și activitatea Cooperativelor Agricole de Producție, cooperații și comerț, industrie, transport, fond locativ, cereri de angajare, solicitări de pensii etc. O parte dintre acestea vizau probleme personale, însă majoritatea se refereau la deficiențe de sistem, ce afectau numeroși cetățeni.

Reclamațiile provenite de la CAP-uri și IAS-uri erau numeroase și priveau mai mult încălcarea legii, a regulamentelor sau a *moralei* de către țăranii membri sau de către cei aflați în conducere. De asemenea, existau probleme în „respectarea sarcinilor de producție”, a contractelor cu Statul, a contractelor de muncă și alte abuzuri, respectiv dificultăți în aprovizionarea cu lemne de foc și pentru construcții²⁶.

Președinți, magazioneri, contabili de CAP erau sancționați sau înlocuiți sub diferite învinuiri aduse la cunoștința *județenei* prin intermediul scrisorilor. În anul 1967, magazionerul CAP Uileac, Minc Carol, a fost sancționat pentru „probleme în gestiune”²⁷, iar în anul 1976 magazionerul CAP Husasău de Tinca, Teodor Silaghi, a fost schimbat din funcție pentru sustragere de cereale din magazie²⁸. Președintele CAP Săldăbagiu de Barcău, Lazăr Roman, era schimbat din funcție și exclus din partid în 1977 din cauza terenurilor lăsate în paragină, a recoltei compromise și a unor sustrageri de bunuri din activele Cooperativei²⁹. Terenuri lăsate nefolosite au făcut, mai târziu, obiectul unor scrisori din partea angajaților CAP-urilor

Situația statistică a scrisorilor primite la Comitetul Județean PCR Bihor, împreună cu alte entități politico-administrative, în anul 1984

Situația statistică a cetățenilor primiți în audiență la Comitetul Județean PCR Bihor, împreună cu alte entități politico-administrative, în anul 1984

²² *Ibidem*. Alte măsuri au fost adoptate în anul următor. Vezi: Idem, dos. 4/1980, f. 57-58.

²³ Idem, dos. 6/1980, f. 187.

²⁴ Idem, dos. 15/1985, f. 3.

²⁵ Idem, dos. 4/1985, f. 176v.

²⁶ Idem, dos. 6/1970, ff. 42-43.

²⁷ Idem, dos. 3/1968, f. 21.

²⁸ Idem, dos. 11/1977, f. 149.

²⁹ Idem, dos. 5/1978, f. 38.

din Brusturi, Derna și Aușeu³⁰. Vicepreședintele CAP Sârbi, Blaga Victor, a fost înlocuit în anul 1988 pentru deținerea unui teren în plus, pe lângă lotul personal, iar cel al CAP Tulca a fost schimbat din cauza depozitării porumbului în spații neaprobate³¹.

Alții erau nemulțumiți de obiceiul unor săteni de a-și schimba între ei loturile personale din cadrul CAP-urilor, în unele cazuri făcându-se favoruri anumitor persoane care nu aveau și posibilitatea tehnică de a le lucra³². Uneori, muncitorii, ca de pildă la IAS Oradea, nu-și primeau toate drepturile salariale³³.

Alteori era reclamată desfacerea contractului de muncă. În anul 1963, la GAS Mocrea, un cioban a fost concediat fiindcă a sesizat conducerii că în Gospodărie se fura brânză³⁴.

Problemele din unitățile industriale erau de mai multe tipuri și se refereau la organizarea producției, nerespectarea planului de economisire a materiei prime și energiei, probleme de calitate ș.a. În multe cazuri, angajații se adresau Comitetului Județean de Partid în urma eșecului dialogului cu conducerea unităților economice. „Atunci când se duc la conducerea întreprinderii (la unii directori) cu anumite probleme, pur și simplu îi dau afară”³⁵.

În industrie se semnalau mai multe tipuri de probleme. Unele vizau buna organizare a muncii, îngrijirea utilajelor sau consumul utilităților. La sfârșitul anilor '60, astfel de probleme erau observate la întreprinderile Înfrățirea și Sinteza³⁶.

Unii muncitori reclamau abuzuri ale angajatorilor legate de contractul individual de muncă, litigii, desfacerea contractului de muncă. În anul 1967, mai mulți angajați ai șantierelor (încheiate) de la Uzina de Alumină, CET, IREC și Întreprinderea Metal-Lemn aveau astfel de litigii cu vechii angajatori³⁷.

Alte probleme se înregistrau în remunerarea muncii. Răspunsurile date celor ce se adresau autorităților în acest sens depășeau, uneori, limitele inteligibilității, forțând limbajul de lemn: „Datorită faptului că suntem în socialism, acum retribuția se face după muncă și atunci când vom fi în comunism, se va face după nevoi”³⁸. Desfacerea contractului de muncă se făcea și abuziv, nu doar în urma unor greșeli pardonabile ale angajatului, însă datele arată că reclamațiile din această categorie erau în scădere. Biroul Comitetului Județean PCR Bihor aprecia că, la nivelul anului 1977, astfel de măsuri se luau doar „în cazuri extreme, când oricare altă sancțiune în raport cu gravitatea faptelor săvârșite nu ar fi eficientă”³⁹. Latura cealaltă o reprezentau cei care se adresau organelor administrative din dorința obținerii unui nou loc de muncă, numărul cererilor de acest fel crescând simțitor, de la 268 în anul 1963, 630 în anul 1973⁴⁰, 863 în anul 1977⁴¹, depășind apoi 1.000 după anul 1980.

Locuințele reprezentau o altă categorie unde se strângeau numeroase plângeri. Deși exista o legislație clară cu privire la evacuarea din locuințe, despăgubirea evacuaților și atribuirea de locuințe, aveau loc numeroase abuzuri. Alte persoane se considerau nedreptățite sau ignorate fiindcă aveau de așteptat prea mult timp pentru repartizarea unei locuințe. Era una dintre *problemele grele*. Din total, un număr foarte mare de scrisori se referea la această problemă (împreună cu cererile de locuință și plângeri privind calitatea noilor apartamente), pe termen lung acesta crescând. În anul 1963, Comitetul Județean primise 564 de astfel de plângeri⁴², pentru ca numărul lor să ajungă la 733 în anul 1973 și să depășească 1.000 în cea de-a doua jumătate a deceniului⁴³.

³⁰ Idem, dos. 4/1981, f. 191.

³¹ Idem, dos. 5/1989, filă nenumărată.

³² Idem, dos. 3/1968, f. 20.

³³ *Ibidem*, f. 21.

³⁴ Idem, dos. 10/1964, f. 208.

³⁵ Idem, dos. 6/1975, f. 177v.

³⁶ Idem, dos. 3/1968, f. 18.

³⁷ Idem, dos. 3/1968, f. 22.

³⁸ Idem, dos. 10/1964, f. 208.

³⁹ Idem, dos. 5/1978, f. 39.

⁴⁰ Idem, dos. 8/1974, f. 165.

⁴¹ Idem, dos. 5/1978, f. 40.

⁴² Se preciza că circa 80-90% dintre problemele adresate de către cetățeni erau „probleme de spațiu”. Vezi *Ibidem*, f. 209.

⁴³ În anul 1979 au fost înregistrate 1.721 de astfel de solicitări. Idem, dos. 4/1980, f. 55.

Solicitanții/reclamanții erau, de multe ori, redirecționați către Sfatul Popular orășenesc/municipal, cu toate că „este știut că nici Sfatul nu poate să le rezolve problema”⁴⁴. Din acest punct de vedere, din discuțiile din cadrul ședințelor reiese că relația dintre județeană de partid și Sfatul Popular orădean nu era una bună, funcționarii din urmă fiind acuzați că „fug de audiențe”.

În repartizarea locuințelor apăreau diverse cazuri de abuz, atât din partea autorităților locale, cât și din partea celor ce le ocupau. Deși unele persoane sau familii locuiau în oraș (Oradea sau altă localitate din regiune/județ) de mai mulți ani, în locul lor primeau locuință familii care se mutaseră de curând, creându-se astfel nemulțumiri. Deplângerea condițiilor proaste de locuire existente și, implicit, solicitarea unei locuințe noi, făcea obiectul multor scrisori. În anul 1963 se repartizase un apartament cu trei camere către două familii. Teoretic, cele două familii urmau să ocupe spațiul împreună, însă prima nu a mai permis celei de-a doua să intre în locuință⁴⁵. Unele familii cu mulți copii nu doar că nu-și primeau locuințele la care erau îndreptățite, dar se loveau de atitudinea discutabilă a funcționarilor care le primeau în audiență: „S-a plâns că are mai mulți copii și că n-are spațiu și tov. Dreguș i-a răspuns: Da ce, eu ți i-am făcut?”⁴⁶ Au fost cazuri de sancțiuni acordate unor persoane din conducerea Întreprinderii Județene de Gospodărire Comunală și Locativă pentru încălcarea prevederilor legale în repartizarea de locuințe noi⁴⁷. Nemulțumite de valoarea despăgubirii de după demolare, unele persoane se adresau fie autorităților județene, fie justiției.

Alte categorii de scrisori legate de locuințe se refereau la solicitările pentru credite destinate construirii de locuințe noi, cereri de schimb de locuință, respectiv autorizații de construire.

În alte cazuri, cei care se mutau în noile locuințe constatau probleme calitative: infiltrații prin izolația acoperișului, instalații defecte, neetanșări⁴⁸. Unele apartamente nu aveau robinete, cadă sau uși de interior, scări de bloc cu mai mult de patru etaje au fost predate fără ascensor, iar tencuiala cădea de pe pereți și de pe tavan.

O locuință din fondul de stat nu putea fi repartizată unei persoane fără ca aceasta să dețină buletin pe respectiva localitate. O parte din cererile de locuință erau refuzate din acest motiv, însă Comitetul Județean, cât și Sfatul Popular Oradea se loveau de limitările legale⁴⁹.

Numeroase alte reclamații țineau de problemele din sectorul serviciilor, în special al comerțului. În 1975, distribuția buteliilor de aragaz în comuna Abrămuț era deficitară⁵⁰, iar în 1976 mai mulți angajați din acest sector au fost reclamați din cauza comportamentului cu clienții⁵¹. Activitatea comercială era afectată, în deceniile opt și nouă, de problemele de aprovizionare, de numărul redus al unităților de vânzare, respectiv de atitudinea reproșabilă a angajaților („lipsă de respect, nervozitate”), conform cu ceea ce reiese din plângeri.

Deși, conform rapoartelor, aprovizionarea populației cu alimente de primă necesitate se îmbunătățea, totuși se înregistrau încă numeroase reclamații. În urma verificării pe teren, în anul 1979 s-ar fi îmbunătățit aprovizionarea cu carne și produse din carne, cu legume și fructe. Cu toate acestea, „greutățile încă persistă”, se conchidea în raportul aferent⁵². În anii următori se suplimenta cantitatea de conserve de carne, ulei, făină și confecții, împreună cu livrarea unor cantități în plus de butelii și combustibil pentru încălzit⁵³. Tot în sectorul comercial, gestionarul CPADM Cociuba Mare a fost reclamat, în 1988, pentru că a vândut mărfuri la suprapreț și și-a însușit diferența de bani.

Transportul de persoane era reclamat din cauza graficelor de circulație, a condițiilor din autobuze, ori se solicita înființarea unor stații noi. În anul 1979, ca urmare a solicitărilor

⁴⁴ Idem, dos. 10/1964, f. 205.

⁴⁵ *Ibidem*, f. 209.

⁴⁶ *Ibidem*, f. 210; *Ibidem*, dos. 3/1968, f. 14.

⁴⁷ Idem, dos. 4/1980, f. 56.

⁴⁸ Idem, dos. 3/1981, f. 46v.

⁴⁹ Cercul vicios era că un cetățean nu putea primi locuință fără să aibă buletinul pe acea localitate, dar nici nu putea obține buletin fără să dețină locuință. Idem, dos. 10/1964, f. 212.

⁵⁰ Idem, dos. 7/1976, f. 98.

⁵¹ Idem, dos. 11/1977, f. 149.

⁵² Idem, dos. 4/1980, f. 54-55.

⁵³ Idem, dos. 3/1981, f. 44v.

venite din partea localnicilor, în comunele Cetariu, Ineu și Lăzăreni au fost introduse curse suplimentare către Oradea și un grafic de circulație nou⁵⁴.

Modul de funcționare a sistemului medical stârnea alte nemulțumiri. În anul 1967, la Comitetul Județean de Partid era înregistrată o reclamație privind un medic al spitalului din Gurahonț, care ar fi cerut atenții pentru eliberarea tratamentului și a medicației. În același timp, medici ai Spitalului numărul 1 și Policlinicii de adulți din Oradea primeau televizoare și alte aparate electrotcasnice în schimbul serviciilor medicale⁵⁵.

Lipsa medicamentelor și unele „înlesniri” pentru procurarea de medicamente din străinătate făcea obiectul altor reclamații⁵⁶, alături de cererile de înființare a unor noi dispensare medicale în incinta întreprinderilor industriale⁵⁷.

Desigur, acestea erau categoriile cele mai semnificative de probleme ce solicitau rezolvare. Pe lângă aspectele mai sus menționate, existau categorii mai mici, unde numărul scrisorilor și plângerilor era mai redus. Între ele, solicitările de combustibil sau butelii de aragaz, plângeri privind activitatea funcționarilor publici, raportarea unor abateri și ilegalități săvârșite de diverși cetățeni (acestea se puteau ridica la câteva sute lunar, ajunse în atenția tuturor factorilor responsabili), cereri de scutire de impozite și taxe, solicitarea eliberării a diverse acte, în special pașapoarte, solicitarea de ajutoare materiale sau bănești, judecarea sau rejudecarea unor procese.

Doar o parte, destul de redusă, din problemele semnalate erau rezolvate favorabil celor care le ridicau. În principal, problemele personale ridicate în scrisori nu erau rezolvate favorabil, deoarece fie depășeau competența instituției căreia îi erau adresate, fie erau în afara cadrului legal. Bineînțeles, o mică parte se dovedeau neîntemeiate.

Deși plângerile, reclamațiile și prezentarea diferitelor situații cotidiene ce sfidau legalitatea reprezentau principalul motiv pentru care cetățenii se adresau autorităților, pe lângă acestea se înregistrau propuneri de îmbunătățire a activității economice și sociale, iar altele, de obicei primite de la colectivele de angajați, conțineau omagii la adresa PCR și a lui Nicolae Ceaușescu, sub pretextul diferitelor aniversări sau momente festive (aniversarea Congresului al IX-lea, dezarmarea, Ziua Națională, vizitele de lucru ale cuplului prezidențial în Oradea și Bihor).

În cadrul rapoartelor, dar și a ședințelor de la Comitetul Județean de Partid, se solicita ca cercetările efectuate în cazul unora dintre scrisori să fie prezentate în presa locală sub forma unor „anchete”. Cotidianele *Crișana* și *Faklya* publicau periodic anchete plecate de la neregulile semnalate de cititori. Între acestea se amestecau cercetările efectuate de către ziar ca urmare a scrisorilor primite de redacție. Acestea se regăseau fie în cadrul rubricilor „Dialog cetățenesc”, „Cititorii au cuvântul” și „Poșta zilei”, fie în cadrul unor articole independente. Cu titlu de exemplu amintim articolele despre deficiențele de funcționare a brutăriilor din județ⁵⁸, încadrarea pe ascuns a personalului la ICSAP⁵⁹ sau neîncadrarea de personal în unele instituții de stat din județ, deși era necesar⁶⁰. Alte cazuri priveau nerespectarea disciplinei în construcții⁶¹, lipsa de activitate a delegaților sătești, în unele comune⁶² și deficiențele din transportul public de călători⁶³.

După fiecare raport, Comitetul Județean PCR Bihor adopta un plan de măsuri privind îmbunătățirea activității de rezolvare a scrisorilor și audiențelor. Printre măsurile anunțate în anul 1976 amintim organizarea în toate întreprinderile economice și instituțiile publice a cel puțin unui control anual al desfășurării audiențelor. La nivelul Comitetului, Biroul pentru scrisori și audiențe avea obligația informării lunare cu privire la stadiul rezolvării

⁵⁴ Idem, dos. 4/1980, f. 54.

⁵⁵ Idem, dos. 3/1968, f. 23.

⁵⁶ Idem, dos. 11/1977, f. 149.

⁵⁷ Idem, dos. 5/1978, f. 40.

⁵⁸ *Crișana*, anul XXXVI, nr. 10557, 12 februarie 1981, p. 2.

⁵⁹ Idem, nr. 10551, 5 februarie 1981, p. 2.

⁶⁰ Idem, anul XXXIV, nr. 32, 8 februarie 1979, p. 2.

⁶¹ Idem, anul XXXIX, nr. 11550, 26 aprilie 1984, p. 2.

⁶² Idem, nr. 11591, 14 iunie 1984, p. 2.

⁶³ Idem, anul XXXVI, nr. 10606, 10 aprilie 1981, p. 2; Idem, nr. 10609, 14 aprilie 1981, p. 1/3; Idem, anul XXXVII, nr. 10848, 21 ianuarie 1982, p. 2.

sesizărilor. Aplicarea deciziilor luate în urma verificării abaterilor constatate în scrisori era de asemenea urmărită. Aceste două puncte erau trecute, de către fiecare comitet local în parte, într-un Registru unic pentru audiențe și scrisori⁶⁴. Atât problemele constatate, cât și modul de rezolvare a acestora erau prezentate în cadrul ședințelor de partid, în organizația județeană și în toate celelalte organizații locale.

În anii următori, popularizarea posibilităților populației de a se adresa autorităților, legislația aferentă s-a făcut în continuare, împreună cu controalele și verificarea respectării orarelor pentru audiențe, iar numărul *comisiilor de oameni ai muncii* dedicate acestor activități urma să crească⁶⁵.

Fiecare scrisoare sau plângere verbală adresată autorităților era o dovadă a problemelor cu care omul de rând se confrunta în cotidianul comunist. Apreciem, totuși, că, conform documentelor, exista o oarecare deschidere către rezolvarea acestora. Unele tipuri de probleme persistau, deoarece Comitetul Județean nu avea capacitatea rezolvării lor, nu o făcea bine sau o făcea, dar apărea aceeași problemă în altă parte, în contextul creșterii populației, a numărului de întreprinderi, locuințe etc. Munca cu scrisorile era o muncă aparte, deloc lipsită de fascinație, în care funcționarul responsabil descoperea o altă latură a societății, absentă din presa oficială, dar și situații deosebite ce, uneori, sfidau ridicolul. Este activitatea din care, prin punerea cap la cap a rapoartelor, ne putem da seama de această realitate necunoscută de către propaganda vremii.

⁶⁴ A. N. – S. J. Bh., *fond Comitetul Județean PCR Bihor*, dos. 7/1976, f. 100-101.

⁶⁵ Idem, dos. 3/1981, f. 48-48v.